

Byla C-321/22**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2022 m. gegužės 5 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (Lenkija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. vasario 22 d.

Ieškovės (priešieškinyje – atsakovės):

ZL

KU

KM

Atsakovas (priešieškinyje – ieškovas):

Provident Polska S.A.

Pagrindinės bylos dalykas

ZL, KU ir KM pareikštų ieškinių dalykas yra jų sudarytų paskolos sutarčių pripažinimas niekinėmis arba negaliojančiomis tiek, kiek tai susiję su kredito kaina be palūkanų, t. y. komisiniu atlyginimu ir mokesčiu už lankstų paskolos grąžinimo planą arba paskolos sutarties parengimo mokesčiu.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar pagal Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį galima laikyti nesąžiningomis sutarties sąlygas, kuriomis nustatomas pardavėjui ar tiekėjui mokėtinų mokesčių ar komisinio atlyginimo dydis, vien dėl to, kad jis yra neįprastai didelis. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, reikia nustatyti, ar pagal Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalį ir veiksmingumo principą

draudžiama nacionalinės teisės nuostata (*Kodeks Postępowania Cywilnego* (civilinio proceso kodeksas, toliau – CPK) 189 straipsnis) ir nacionalinių teismų praktika, kuriose nustatyta, kad nesant teisinio intereso negalima pareikšti ieškinio dėl sutarties ar jos dalies pripažinimo niekine ar negaliojančia. Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, be kita ko, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies kontekste, teiraujasi, ar, jei būtų pripažinta, kad paskolos sutarčių nuostatos, kuriose numatoma, jog paskolos įmokos pagal šias sutartis gali būti gražinamos tik grynaisiais pinigais paskolos davėjo darbuotojui paskolos gavėjo gyvenamojoje vietoje, yra nesąžiningos sutarties sąlygos, paskolos sutartis gali būti toliau vykdoma, ar turi būti pripažinta negaliojančia.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją sąlyga, kuria nustatomas pardavėjui ar tiekėjui mokėtinas neįprastai didelis mokestis ar komisinis atlyginimas už jo siūlomą paslaugą, gali būti laikoma nesąžininga?
2. Ar 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 7 straipsnio 1 dalis ir veiksmingumo principas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama priimti ir aiškinti nacionalinės teisės nuostatas taip, kad vartotojui norint pareikšti pardavėjui ar tiekėjui ieškinį dėl sutarties ar jos dalies, kurioje yra nesąžiningų sąlygų, pripažinimo niekine ar negaliojančia yra būtinas vartotojo teisinis interesas?
3. Ar 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis ir veiksmingumo, proporcingumo ir teisinio saugumo principai turi būti aiškinami taip, kad paskolos sutartis, kurioje nesąžininga sąlyga laikytina tik sąlyga, numatanti paskolos gražinimo būdą, negali toliau galioti po to, kai ši sąlyga buvo pašalinta iš sutarties, ir todėl ši sutartis yra negaliojanti?

Nurodomi Sąjungos teisės aktai

- 1 Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo: 169 straipsnio 1 dalis
- 2 Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija: 38 straipsnis
- 3 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais: ketvirta, dvidešimt pirma ir dvidešimt ketvirta konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 1 dalis, 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis

Nurodomi nacionalinės teisės aktai

- 4 *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (1997 m. balandžio 2 d. Lenkijos Respublikos Konstitucija): 76 straipsnis
- 5 *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny* (1964 m. balandžio 23 d. Civilinis kodeksas) (toliau – CK): 5 straipsnis, 22¹ straipsnis, 43¹ straipsnis, 58 straipsnio 1–3 dalys, 65 straipsnio 1 dalis, 353¹ straipsnis, 359 straipsnis, 385¹ straipsnis, 385² straipsnis, 405 straipsnis, 410 straipsnis ir 720 straipsnio 1 dalis
- 6 *Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego* (1964 m. lapkričio 17 d. Civilinio proceso kodeksas) (toliau – CPK): 189 straipsnis, 316 straipsnio 1 dalis, 363 straipsnio 1 dalis ir 365 straipsnio 1 dalis
- 7 *Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim* (2011 m. gegužės 12 d. Vartojimo kredito įstatymas) (toliau – VKĮ): 3 straipsnio 1 dalis, 3 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 4 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 5 straipsnio 6–8 dalys, 30 straipsnio 1 dalis ir 36a straipsnio 2 dalis
- 8 *Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 stycznia 2016 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych* (2016 m. sausio 7 d. Teisingumo ministro pranešimas dėl įstatyme nustatytų palūkanų dydžio)

Trumpas faktinių aplinkybių aprašymas

- 9 2019 m. rugsėjo 11 d. ZL sudarė su *Provident Polska S.A.* (toliau – *Provident*) grynųjų pinigų paskolos sutartį „Savaitinė grynųjų pinigų paskola“ 90 savaičių laikotarpiui. Specialiosiose sutarties sąlygose, be kita ko, buvo numatyta, kad klientui paskolos suma išmokama grynaisiais pinigais, o bendra paskolos suma yra 8 100 PLN (A1 ir A punktai), komisinis atlyginimas už paskolos suteikimą – 4 050 PLN (B punktas), paskolos sutarties parengimo mokestis – 40 PLN (C punktas), lankstaus paskolos grąžinimo plano mokestis – 2 066 PLN (D punktas), metinė palūkanų norma – 10 proc. (E punktas), bendra palūkanų suma – 1 275,73 PLN (E punktas), bendra paskolos suma – 14 256 PLN (F punktas), bendra paskolos kaina – 7 431,73 PLN (G punktas), bendra vartotojo mokėtina suma – 15 531,73 PLN (H punktas), faktinė metinė palūkanų norma – 132,53 proc. (I punktas).
- 10 Paskolos sutartyje taip pat buvo bendroji dalis, kurią *Provident* naudoja kaip standartinę sutartį, pagal kurią bendra paskolos suma (A punktas) yra visų pinigų, kurias paskolos davėjas suteikia klientui pagal sutartį, suma, neįskaitant bendros paskolos sumos dalies, kuri buvo suteikta klientui paskolos, kurią paskolos davėjas suteikia klientui pagal sutartį, išlaidoms padengti, t. y. išlaidų, kurias klientas turi sumokėti sudarydamas sutartį: komisinio atlyginimo už paskolos suteikimą ir lankstaus paskolos grąžinimo plano mokesčio, atimant juos iš bendros paskolos sumos.

- 11 Bendra paskolos suma (F punktas) pagal šią bendrąją sutarties dalį buvo bendra klientui pagal sutartį suteiktos paskolos suma, kurią sudarė visa paskolos suma ir paskolos dalis, panaudota paskolos išlaidoms, t. y. sutarties sudarymo metu kliento mokėtinoms išlaidoms, komisiniam atlyginimui už paskolos suteikimą, paskolos sutarties parengimo mokesčiui ir lankstaus paskolos grąžinimo plano mokesčiui, padengti, atimant juos iš bendros paskolos sumos. Bendra paskolos suma yra visos paskolos sumos (A punktas) ir B, C ir D punktuose nurodytų mokesčių suma.
- 12 Į bendrą paskolos kainą (G punktas) buvo įtrauktos visos išlaidos, kurias klientas turi patirti sudarydamas paskolos sutartį, visų pirma: a) palūkanos, mokesčiai ir komisinis atlyginimas, b) papildomų paslaugų išlaidos, kai jas patirti būtina norint gauti paskolą apskritai arba gauti ją siūlomomis sąlygomis. Bendra vartotojo mokėtina suma (H punktas) yra visų paskolos išlaidų ir visos paskolos sumos suma. Bendra paskolos suma (F punktas) sudaro pagrindą apskaičiuoti palūkanas, kurias vartotojas turi mokėti paskolos davėjui.
- 13 Įmdamas savaitinę grynųjų pinigų paskolą klientas įsipareigojo grąžinti paskolą tik grynaisiais pinigais per konsultantą, šiam kas savaitę lankantis kliento gyvenamojoje vietoje Lenkijos Respublikoje esančiu adresu.
- 14 Lankstus paskolos grąžinimo planas – tai sutartyje numatytų lengvatų, leidžiančių valdyti paskolą, paketas, kurį sudaro periodinė paskolos įmokų grąžinimo pertrauka ir atleidimo nuo prievolės grąžinti paskolą garantija. Paskolos davėjui už lengvatą, suteiktą pagal lankstų paskolos grąžinimo planą, mokamas lankstaus paskolos grąžinimo plano mokeskis (D punktas). Periodinė paskolos įmokų grąžinimo pertrauka paėmus savaitinę grynųjų pinigų paskolą reiškia paskolos davėjo teikiamą lengvatą atidedant paskolos įmokų grąžinimą pagal pradinį sutartyje nustatytą grafiką (nuo 1 iki 4 paskolos įmokų), nenurodant jokios priežasties. Atleidimo nuo prievolės grąžinti paskolą garantija apima sutarties sąlygą, pagal kurią, jei klientas sutarties galiojimo laikotarpiu mirtų, paskolos davėjas atleidžia klientą nuo skolos, susijusios su kliento mirties dieną neįvykdytomis prievolėmis pagal sutartį.
- 15 KU ir *Provident* bei KM ir *IPF Polska sp. z o.o.* (teisinė *Provident* pirmtakė) sudarytose paskolos sutartyse buvo nustatytos sąlygos, panašios į aprašytąsias 9–14 punktuose.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 16 Savo reikalavimus ieškinyje ieškovės grindžia tuo, kad paskolos sutarties nuostatos dėl komisinio atlyginimo ir lankstaus paskolos grąžinimo plano mokesčio arba paskolos sutarties parengimo mokesčio yra nesąžiningos sąlygos (neleistinos sutarties sąlygos) dėl neįprastai didelių mokesčių dydžių. ZL ir KU iš esmės teigia, kad atsakovas gali gauti pajamų iš paskolos, tačiau tik pagrindinės paskolos sumos palūkanas ir protingo dydžio paskolos sutarties parengimo mokesį, t. y. 40 PLN. Ieškovių įpareigojimas sumokėti papildomus mokesčius,

sudarančius 75,5 proc. (arba sutartyje su KM – 92,07 proc.) suteiktos pagrindinės paskolos sumos, yra priemonė, kuria atsakovas siekia gauti maksimalų pelną, todėl vartotojas patiria nelygiavertes ir neproporcingas paskolos gavimo išlaidas, palyginti su pačia suma, kurią jis gauna sudarydamas sutartį. Toks didelis komisinis atlyginimas prieštarauja gerai moralei, sutartinių paslaugų lygiavertiškumui, verslo sąžiningumui ir įprastam sąžiningo verslininko pelnui. Be to, jis nepateisinamas dėl vykdomos ūkinės veiklos rizikos.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 17 **Pirmasis prejudicinis klausimas** susijęs su Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalies aiškinimu. Pagal nusistovėjusią jurisprudenciją Teisingumo Teismas turi kompetenciją aiškinti kriterijus, kuriuos nacionalinis teismas gali arba privalo taikyti vertindamas sutarties sąlygą pagal direktyvos nuostatas, ypač vertindamas, ar ši sąlyga yra nesąžininga, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį, o konkretų sprendimą dėl tam tikros sutarties sąlygos kvalifikavimo turi priimti būtent pastarasis teismas, atsižvelgdamas į nagrinėjamo atvejo aplinkybes. Remiantis tuo, darytina išvada, kad Teisingumo Teismui pakanka prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti gaires, į kurias šis turi atsižvelgti vertindamas aptariamą sąlygą nesąžiningumą¹.
- 18 Teisingumo Teismas taip pat ne kartą yra pažymėjęs, kad dėl klausimo, ar sutarties sąlyga, prieštaraujanti sąžiningumo reikalavimui ir nustatyta vartotojo nenaudai, sukuria ryškų neatitikimą tarp šalių teisių ir pareigų pagal jas saistančią sutartį, nacionalinis teismas šiuo tikslu turi patikrinti, ar pardavėjas arba tiekėjas, dorai ir teisingai veikdamas vartotojo atžvilgiu, galėjo pagrįstai tikėtis, jog vartotojas būtų sutikęs su tokia sąlyga, jei dėl jos būtų atskirai derėtasi².
- 19 Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad norint sužinoti, ar dėl sąlygos atsiranda „ryškus“ iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų „neatitikimas“ vartotojo

¹ 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *VB Pénzügyi Lízing*, C-137/08, 44 punktas; 2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, 66 punktas; 2013 m. kovo 21 d. Sprendimo *RWE Vertrieb*, C-92/11, 48 punktas; 2014 m. sausio 16 d. Sprendimo *Constructora Principado*, C-226/12, 20 punktas; 2014 m. balandžio 3 d. Nutarties *Sebestyén*, C-342/13, 25 punktas; 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, 73 punktas; 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, 47 punktas; 2021 m. sausio 27 d. Sprendimo *Dexia Nederland*, C-229/19 ir C-289/19, 45 punktas; 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-609/19, 60 punktas; 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, 92 punktas.

² 2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, 69 punktas; 2014 m. kovo 21 d. Nutarties *Banco Popular Español*, C-537/12, 66 punktas; 2014 m. balandžio 3 d. Nutarties *Sebestyén*, C-342/13, 28 punktas; 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, 50 punktas; 2019 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-419/18 ir C-483/18, 55 punktas; 2020 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-84/19, C-222/19 ir C-252/19, 93 punktas; 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-609/19, 66 punktas; 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, 97 punktas.

nenaudai, reikia atsižvelgti į nacionalinės teisės nuostatas, taikytinas tuo atveju, kai nėra susitarimo tarp šalių. Būtent atlikdamas tokią lyginamąją analizę nacionalinis teismas galės įvertinti, ar ir prireikus – kiek dėl sutarties vartotojas atsiduria nepalankesnėje teisinėje situacijoje, palyginti su numatyta galiojančioje nacionalinėje teisėje. Be to, šiuo tikslu gali pasirodyti svarbu įvertinti teisinę situaciją, kurioje yra minėtas vartotojas, atsižvelgiant į pagal nacionalinės teisės nuostatas turimas priemones užkirsti kelią nesąžiningų sąlygų naudojimui³.

- 20 Galiausiai Teisingumo Teismas išaiškino, kad ryškus neatitikimas gali atsirasti vien dėl to, kad pakankamai rimtai kenkiama teisei padėčiai, kurioje vartotojas, kaip nagrinėjamos sutarties šalis, atsiduria dėl taikomų nacionalinės teisės nuostatų, nesvarbu, ar tai pasireiškia teisių, kurių pagal šias nuostatas jam atsiranda iš šios sutarties, turinio apribojimu, trukdymu jas įgyvendinti arba nacionalinės teisės nuostatose nenumatytos papildomos pareigos jam nustatymu⁴.
- 21 Šiuo prejudiciniu klausimu siekiama išsiaiškinti, ar tam, kad sutarties sąlyga būtų laikoma nesąžininga, pakanka nustatyti, jog ja vartotojui nustatoma pareiga sumokėti pinigų sumą, kuri yra akivaizdžiai per didelė, palyginti su pardavėjo ar tiekėjo suteikta paslauga. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, į šį klausimą negalima vienareikšmiškai atsakyti analizuojant ligšiolinę Teisingumo Teismo jurisprudenciją.
- 22 2020 m. kovo 26 d. sprendime Teisingumo Teismas nurodė, kad „1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį patenka sutarties sąlyga, pagal kurią kredito kaina be palūkanų nustatoma laikantis nacionalinės teisės nuostatoje numatytos maksimalios ribos ir nebūtinai atsižvelgiama į faktiškai patirtas išlaidas“⁵.
- 23 Ši mintis buvo išplėta 2020 m. rugsėjo 3 d. Teisingumo Teismo sprendime, kuriame buvo nurodyta, kad dėl vartotojui nustatytos kredito kainos be palūkanų, kuriai pagal nacionalinės teisės aktus yra nustatyta viršutinė riba, vis dėlto gali atsirasti ryškus neatitikimas, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, nors tokia kaina ir būtų žemiau šios ribos, jei mainais suteiktos paslaugos pagrįstai nebūtų susijusios su paslaugomis, suteiktomis sudarant arba administruojant kredito sutartį, arba jeigu sumos, kurias vartotojas turi sumokėti kaip paskolos suteikimo ir administravimo mokesčius, būtų aiškiai

³ 2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, 68 punktas; 2014 m. kovo 21 d. Nutarties *Banco Popular Español*, C-537/12, 65 punktas; 2014 m. balandžio 3 d. Nutarties *Sebestyén*, C-342/13, 27 punktas; 2021 m. sausio 27 d. Sprendimo *Dexia Nederland*, C-229/19 ir C-289/19, 48 punktas.

⁴ 2014 m. sausio 16 d. Sprendimo *Constructora Principado*, C-226/12, 21 ir 23 punktai; 2016 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, 51 punktas; 2020 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-84/19, C-222/19 ir C-252/19, 92 punktas; 2021 m. sausio 27 d. Sprendimo *Dexia Nederland*, C-229/19 ir C-289/19, 49 punktas.

⁵ 2020 m. kovo 26 d. Sprendimo *Mikrokasa*, C-779/18, 58 punktas.

neproporcingos, palyginti su paskolos dydžiu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į kitų sutarties sąlygų poveikį, kad nustatytų, ar dėl šių sąlygų atsiranda ryškus teisių ir pareigų neatitikimas paskolos gavėjo nenaudai. Tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į skaidrumo reikalavimą, kylantį iš Direktyvos 93/13 5 straipsnio, negalima teigti, kad verslininkas, skaidriai veikdamas, galėjo pagrįstai tikėtis, jog po derybų su vartotoju vartotojas sutiks su tokia sąlyga. Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad dėl sutarties sąlygos, susijusios su kredito išlaidomis be palūkanų, pagal kurią šios išlaidos yra mažesnės už teisės aktuose nustatytą viršutinę ribą ir pagal kurią vartotojui perkeliama paskolos davėjo ekonominės veiklos išlaidos, gali atsirasti ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai, jeigu vartotojas turi atlyginti neproporcingas išlaidas, palyginti su gautomis paslaugomis ir paskolos suma, o tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas⁶.

- 24 Be to, 2020 m. liepos 16 d. sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad paskolos sutarties, kurią sudarė vartotojas ir finansų įstaiga, sąlyga, pagal kurią vartotojas įpareigojamas sumokėti administravimo mokestį, gali vartotojo nenaudai sukurti ryškų neatitikimą tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų, nepaisant sąžiningumo reikalavimo, kai finansų įstaiga neįrodo, kad šis mokestis atitinka faktiškai suteiktas paslaugas ir jos patirtas išlaidas, bet tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas⁷.
- 25 2015 m. vasario 26 d. sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad sutarties sąlygos, kuriomis vartotojas įpareigojamas mokėti didelius komisinius, kuriais siekiama užtikrinti paskolos grąžinimą, nors tvirtinama, kad ši rizika jau užtikrinta hipoteka ir kad už šiuos komisinius bankas neteikia vartotojui vien šio interesus atitinkančios realios paslaugos, turi būti laikomos nesąžiningomis, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13⁸.
- 26 Iš minėtų sprendimų matyti, kad Teisingumo Teismas leidžia paskolos ar kredito sutarties sąlygas, kuriomis nustatomas komisinio atlyginimo ar mokesčio dydis, laikyti nesąžiningomis, jei toks mokestis ar atlyginimas yra neįprastai dideli arba jei vartotojas už tai negauna jokios realios paslaugos. Vis dėlto išanalizavus kai kuriuos kitus Teisingumo Teismo sprendimus galima daryti kitokią išvadą.
- 27 2014 m. balandžio 16 d. sprendime Teisingumo Teismas nurodė, kad „ryškaus neatitikimo“ buvimui konstatuoti nereikalaujama, kad pagal sutarties sąlygą vartotojui perkeltos išlaidos jam būtinai būtų didelė finansinė našta, palyginti su bendra atitinkamo sandorio suma⁹, ir kad atsakant į klausimą, ar yra šis ryškus

⁶ 2020 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-84/19, 95–97 punktai.

⁷ 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Caixabank*, C-224/19 ir C-259/19, 79 punktas.

⁸ 2015 m. vasario 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Matei*, C-143/13, 70 ir 71 punktai.

⁹ 2014 m. sausio 16 d. Sprendimo *Constructora Principado*, C-226/12, 31 punktas.

neatitikimas, negalima apsiriboti vien kiekybinio pobūdžio ekonominiu vertinimu, grindžiamu sandorio, kuris yra sutarties dalykas, bendros sumos ir pagal šią sąlygą vartotojui perkeltų išlaidų palyginimu¹⁰.

- 28 Panašiai 2021 m. lapkričio 18 d. sprendime Teisingumo Teismas nurodė, kad atliekant analizę, ar yra ryškus sutartinių šalių teisių ir pareigų neatitikimas vartotojo nenaudai, negalima apsiriboti vien kiekybinio pobūdžio ekonominiu vertinimu, grindžiamu sandorio, kuris yra sutarties dalykas, bendros sumos ir pagal tą sąlygą vartotojui perkeltų išlaidų palyginimu¹¹.
- 29 2019 m. spalio 3 d. sprendime Teisingumo Teismas, priešingai, nurodė, kad Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalis ir 5 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad reikalavimas, pagal kurį sutarties sąlyga turi būti suformuluota aiškiai ir suprantama kalba, nereiškia, jog su vartotojais sudarytoje paskolos sutartyje esančiose sutarties sąlygose, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kuriose nurodyta tiksli vartotojo mokėtinų administravimo mokesčių ir paskolos suteikimo komisinio mokesčio suma, jų apskaičiavimo būdas ir terminas, kada jie turi būti sumokėti, taip pat turi būti konkrečiai nurodytos visos mainais už šias sumas teikiamos paslaugos¹². Ši išvada ypač svarbi atsižvelgiant į tame pačiame sprendime padarytą išvadą, kad sutarties sąlygos skaidrumas, kurio reikalaujama pagal Direktyvos 93/13 5 straipsnį, yra vienas iš veiksnių, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant šios sąlygos nesąžiningumą, o šį vertinimą turi atlikti nacionalinis teismas pagal šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį. Atlikdamas šį vertinimą, tas teismas turi įvertinti galimybę, kad, pirma, nesilaikyta sąžiningumo reikalavimo ir, antra, yra ryškus teisių ir pareigų neatitikimas vartotojo nenaudai, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą¹³. Dėl šių samprotavimų Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad dėl tokios sutarties sąlygos, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, susijusios su paskolos administravimo mokesčiais, iš kurios neįmanoma vienareikšmiškai nustatyti, kokios konkrečios paslaugos teikiamos už šiuos mokesčius, pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą iš esmės neatsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai¹⁴.
- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuomone, suprantama, kad paskolas teikiančios bendrovės užsiima ekonomine veikla, todėl jų pagrindinis tikslas yra gauti pelno. Toks pardavėjas ar tiekėjas turi ne tik padengti įvairias su verslo vykdymu susijusias išlaidas (darbuotojų, patalpų nuomos, mokesčių,

¹⁰ 2014 m. sausio 16 d. Sprendimo *Constructora Principado*, C-226/12, 22 punktas.

¹¹ 2021 m. lapkričio 18 d. Sprendimo *A. S.A.*, C-212/20, 66 punktas.

¹² 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, 45 punktas.

¹³ 2019 m. spalio 3 d. sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, 49 punktas.

¹⁴ 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, 56 punktas.

- kanceliarinių prekių ir t. t.), bet ir paimti iš vartotojų atlygio dydį, kuris užtikrintų jam pakankamai didelį pelną. Taip pat suprantama, kad *Provident* turi numatyti, jog kai kurie klientai negrąžins jiems suteiktos paskolos, nes to neleis padaryti jų finansinė ar asmeninė padėtis, taip pat gali būti, kad kai kurie paskolos gavėjai elgsis nesąžiningai ir iš esmės trukdys bendrovei susigrąžinti suteiktą paskolą.
- 31 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad net jei būtų atsižvelgta į visas šias aplinkybes, tai nepateisina *Provident* siekio gauti bylų medžiagoje esančiose sutartyse nurodyto dydžio atlygį.
 - 32 Šiuo atveju teismas atkreipia dėmesį į tai, kad pasirinkus lankstų paskolos grąžinimo planą už galimybę kelis kartus atidėti paskolos įmokų mokėjimo terminą – taigi gana nedidelę naudą – iš vartotojo reikalaujama mokėti labai didelį mokestį. Ypač svarbu, kad paskolos gavėjas negali atsisakyti tos paslaugos – kiekviena *Provident* siūloma paskola yra susijusi su būtinybe ją naudotis ir mokėti didelį mokestį. Šios aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad iš tikrųjų aptariama paslauga ir mokesčiu už šią paslaugą pirmiausia buvo siekiama didinti *Provident* pajamas, kurias ji gauna iš kiekvienos paskolos sutarties, o ne suteikti paskolos gavėjams naudingą paslaugą. Taigi lankstaus grąžinimo plano paslauga iš tikrųjų yra fiktyvi, o tikrasis sutarties sąlygų, susijusių su šia paslauga, tikslas – pateisinti iš vartotojo imamą papildomą mokestį.
 - 33 Visgi, kalbant apie komisinį atlyginimą, už jį *Provident* nesūlo jokių kitų paslaugų, išskyrus pačios paskolos suteikimą, todėl komisinis atlyginimas yra išimtinai paskolos davėjo pelnas ir, kita vertus, išimtinai paskolos gavėjo išlaidos. Panašią išvadą galima daryti ir dėl paskolos sutarties parengimo mokesčio, nes jis susijęs tik su pačios paskolos suteikimu, o sutarties pateikimo vartotojui išlaidos (spausdintuvo dažų, popieriaus, įmonės darbuotojo dalyvavimo ir t. t.) yra tokios mažos, kad į jas iš esmės galima neatsižvelgti.
 - 34 Duomenų apie aptariamąs paskolas palyginimas rodo, kad *Provident* savo veiklą daugiausia grindžia gana mažų sumų (nuo 4 000 iki 11 000 PLN) paskolų teikimu vartotojams nuo vieno iki dvejų metų laikotarpiui. Bendrovės pelnas gaunamas iš palūkanų, bet daugiausia – iš labai didelio komisinio atlyginimo ir mokesčių (daugiausia už lankstų paskolos grąžinimo planą). Nors šie mokesčiai neviršija VKĮ nuostatose numatyto dydžio, jie yra didelė našta paskolos gavėjams ir paprastai sudaro 70–90 proc. paskolos sumos (vienu atveju – „tik“ 46 proc. pagrindinės paskolos sumos). Be to, didelė dalis *Provident* klientų yra tie patys asmenys. Daugelis trumpalaikių paskolų gavėjų yra vartotojai, kurie turi finansų valdymo problemų, todėl negali tikėtis gauti paskolos iš banko ir naudojami kredito įstaigų, siūlančių paskolas labai nepalankiomis sąlygomis, paslaugomis. Dėl didelės tokių paskolų kainos šie vartotojai neįstengia mokėti paskolos įmokų ir ima papildomų paskolų, kad galėtų jas padengti, todėl patenka į vadinamąją skolų spiralę.
 - 35 Pavyzdžiui, asmuo, paėmęs 5 000 PLN paskolą, kurios išlaidos sudaro 90 proc. paskolos sumos, turės grąžinti iš viso 9 500 PLN. Jei vartotojas tokių lėšų neturi ir

ima antrą paskolą, kurios suma šį kartą yra 9 500 PLN, o paskolos išlaidos taip pat sudaro 90 proc. paskolos sumos, grąžintina suma jau sieks 18 050 PLN. Jei šis ciklas pasikartos dar kelis kartus, vartotojas turės grąžinti tokias sumas: už trečiąją paskolą – 34 295 PLN, už ketvirtąją – 65 160 PLN, už penktąją – 123 805 PLN, už šeštąją – 235 229 PLN, už septintąją – 446 936 PLN, nors realus paskolos davėjo įnašas (5 000 PLN) sudarys tik 1 proc. šios sumos, o 99 proc. bus realus jo pelnas.

- 36 Šis pavyzdys aiškiai rodo, kad net ir paėmęs pirmąją paskolą, nors palyginti nedidelės sumos, bet labai nepalankiomis sąlygomis, vartotojas įsisuka į (eksponentiškai didėjančią) skolų spiralę, dėl kurios nebegali įvykdyti įsipareigojimų, o kraštutiniu atveju praranda visą turtą ir turi skelbti bankrotą. Skolų spiralės problema nacionalinėje teisėje pripažinta jau anksčiau, todėl buvo priimtos nuostatos dėl maksimalių palūkanų (CK 359 straipsnio 2¹ dalis), kurios šiuo metu yra 7,2 proc. per metus, ir dėl maksimalios kredito kainos be palūkanų (VKĮ 36a straipsnio 2 dalis), kuri negali viršyti bendros paskolos sumos. Vis dėlto nei nacionalinėje, nei ES teisėje nėra nuostatų, kuriomis būtų draudžiamas serijinis labai brangių trumpalaikių paskolų teikimas vartotojams. Taigi, atrodo, vienintelis sprendimas, kad vartotojai nepatektų į skolų spiralę, yra laikyti nesąžiningomis sutarčių sąlygas, kuriose numatyti neįprastai dideli mokesčiai ir komisinis atlyginimas. Nenauda vartotojui atsiranda ne dėl to, kad pardavėjas ar tiekėjas nesuprantamai suformulavo sutartyje paskolos kainą arba nepaaiškino jos pasekmių, o dėl to, kad iš vartotojo pareikalauta mokėti neįprastai didelę kainą.
- 37 **Antruoju prejudiciniu klausimu** prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi, ar teisinio intereso reikalavimas pareiškiant ieškinį dėl sutarties ar jos dalies pripažinimo negaliojančia ar niekine neprieštarauja Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 daliai ir veiksmingumo principui. Problema yra ta, kad jei vartotojas prašo pripažinti, kad sutartis ar jos dalis yra niekinė arba negaliojanti, ir tai įrodo, tačiau neirodo savo teisinio intereso, nacionalinis teismas, remdamasis CPK 189 straipsniu, bus priverstas atmesti jo ieškinį vien dėl teisinio intereso nebuvimo.
- 38 Pagal CPK 189 straipsnį būtina sąlyga, kad teismas patenkintų ieškinį dėl sutarties ar jos dalies pripažinimo niekine ar negaliojančia, yra teisinio intereso, egzistuojančio bylos nagrinėjimo pabaigos dieną, nustatymas (CPK 316 straipsnio 1 dalis). Teisinio intereso sąvoka nėra apibrėžta nacionalinės teisės aktuose, tačiau ji ne kartą analizuota Lenkijos jurisprudencijoje.
- 39 Remiantis *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) jurisprudencija, teisinis interesas turėtų būti suprantamas kaip objektyviai atsiradęs poreikis apsaugoti ieškovo teises, nes joms kilo ar gali kilti grėsmė arba yra neaiškumų dėl jų buvimo ar turinio. Vertinant teisinį interesą reikia taikyti individualius, lanksčius kriterijus, atsižvelgiant į tikslingus ieškinio pagrindus pagal CPK 189 straipsnį. Viena iš prielaidų, nagrinėjamų svarstant, ar tikslinga reikšti ieškinį dėl sutarties ar jos dalies pripažinimo niekine ar negaliojančia, yra sprendimo pripažinti sutartį ar jos dalį niekine ar negaliojančia reikšmė teisinei ieškovo padėčiai. Teisinio

intereso buvimą įrodo galimybė taip pasiekti lemiamą ginčo baigtį, o paneigia galimybė kitu ieškiniu gauti didesnę ieškovo teisių apsaugą.

- 40 Kadangi sąvoka „teisinis interesas“ nacionalinėje teisėje nėra apibrėžta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kiekvienu konkrečiu atveju turi įvertinti, ar ieškovas turi teisinį interesą. Tai reiškia, kad gali pasitaikyti situacijų, kai skirtingi teismai skirtingai vertins teisinio intereso buvimo klausimą labai panašiose ar net identiškose bylose. Pavyzdžiui, analogiškose bylose dėl vartotojų su *Provident* sudarytų sutarčių pripažinimo negaliojančiomis ar niekinėmis kai kurios *Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas) teisėjų kolegijos nustatė, kad vartotojai turėjo teisinį interesą, o kitos šio teismo teisėjų kolegijos konstatavo, kad teisinio intereso nebuvo, ir tai buvo pagrindas atmesti ieškinius. Svarbu tai, kad visose šiose bylose teismai bendrovės-atsakovės sutarčių sąlygas, kuriose nustatytas neįprastai didelis komisinis atlyginimas ir mokestis už lankstų paskolos grąžinimo planą, vienodai pripažino nesąžiningomis. Todėl iš šios aplinkybės matyti, kad net tame pačiame teisme gali skirtis nuomonės dėl to, ar ieškovas turi teisinį interesą. Ši aplinkybė gali trukdyti pasiekti Direktyvos 93/13 tikslus, nes net ir tuo atveju, kai su pardavėju ar tiekėju sudarytos sutarties sąlygų nesąžiningumas yra akivaizdus, vartotojas gali abejoti, ar verta reikšti ieškinį dėl šių sutarties sąlygų pripažinimo negaliojančiomis arba niekinėmis, nes baiminasi, kad teismas pripažins, jog jis neturi teisinio intereso pareikšti ieškinį, ir atmes ieškinį vien šiuo pagrindu, o kartu priteis iš vartotojo bylinėjimosi išlaidas.
- 41 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, aplinkybė, kad ieškovės turi teisinį interesą pareikšti ieškinius dėl sutarties ar jos dalies pripažinimo niekine ar negaliojančia, nebuvo nustatyta. Šiuo atžvilgiu ieškovės remiasi tik būtinybe nustatyti savo įsipareigojimų dydį, taigi tik subjektyvią reikšmę ieškovėms turinčiomis aplinkybėmis, o ne objektyvia būtinybe išspręsti teisinį ginčą. Visgi ieškovės visų pirma turi kitų teisių gynimo priemonių, kurios leidžia joms pasinaudoti savo teisėmis didesniu mastu nei ieškinys dėl sutarties ar jos dalies pripažinimo niekine ar negaliojančia. Šioje byloje svarbu tai, kad kiekviena ieškovė jau įvykdė dalį reikalavimų, susijusių su ginčijamu komisiniu atlyginimu ir mokesčiais, o kita šių reikalavimų dalis liko neįvykdyta ir jos priteisimo iš kiekvienos ieškovės *Provident* reikalauja savo priešieškinyje. Šiuo atveju kiekviena ieškovė gali reikalauti įvykdytos reikalavimų dalies grąžinimo pareikšdama ieškinį dėl nepagrįsto mokėjimo (CK 405 straipsnis, siejamas su CK 410 straipsniu) – taigi ieškovės gali pareikšti ieškinį, kuris yra platesnis nei ieškinys dėl sutarties ar jos dalies pripažinimo niekine ar negaliojančia. Vis dėlto, kalbant apie nesumokėtą mokesčių ir komisinio atlyginimo dalį, šie mokesčiai ir komisinis atlyginimas buvo teismo proceso, kuriame *Provident* pareiškė priešieškinių dėl jų sumokėjimo, dalykas, todėl ieškovės (priešieškinyje – atsakovės) gali remtis sutarties sąlygų nesąžiningumu priešieškinių kontekste, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo sprendimu šiuo klausimu bus išspręstas šalių ginčas.

- 42 **Trečiasis prejudicinis klausimas** yra susijęs su 2021 m. lapkričio 10 d. *Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich* (Silezijos Semianovicų apylinkės teismas) nutartyje pateiktu klausimu (bylos Teisingumo Teisme numeris C-717/21), kuriuo teirujamasi dėl galimybės pripažinti nesąžiningomis sutarties sąlygas, kuriose numatyta, kad paskolos įmokas galima grąžinti tik grynaisiais pinigais per *Provident* darbuotoją (toliau – konsultantas), šiam kas savaitę lankantis paskolos gavėjo gyvenamojoje vietoje. Ši sutarties nuostata yra standartinė *Provident* sutarčių nuostata ir taip pat buvo įtraukta į ZL ir KU sudarytų sutarčių 6.a punktą. Nors ieškovės neginčijo šios nuostatos turinio, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vykdydamas Direktyvoje 93/13 numatytą pareigą išnagrinėti vartojimo sutartis dėl nesąžiningų sąlygų, vis dėlto nusprendė, kad šios sąlygos turi būti laikomos nesąžiningomis.
- 43 Teikdamas savo poziciją dėl priežasčių, dėl kurių minėtos sutarties sąlygos pripažintos nesąžiningomis, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės pritaria nuomonei, kurią 2021 m. lapkričio 10 d. nutartyje išdėstė *Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich*. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma mano, kad išlyga dėl galimybės grąžinti paskolos įmokas tik grynaisiais pinigais atsakovo darbuotojui ir dėl negalimumo grąžinti paskolos įmokas banko pavedimu operacijų negrynaisiais pinigais laikais siekiama daryti emocinį spaudimą vartotojui, kad jis būtų priverstas laiku įvykdyti įsipareigojimus. Be to, nors šiose nuostatose apibrėžiama pagrindinė šalių nauda, ji nėra išreikšta paprasta ir suprantama kalba (Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalis). Paskolos sutarčių 6.a punkte numatyta, kad mokėjimai atliekami *Provident* darbuotojui lankantis vartotojo gyvenamojoje vietoje, tačiau niekaip neapibrėžiami šių apsilankymų rėmai, trukmė, veiksmai, kuriuos darbuotojas gali atlikti vartotojo namuose, ir pan. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, pardavėjas ar tiekėjas, kuris numato sau tokią plačią teisę kištis į privačią vartotojo gyvenimo sritį, privalo užtikrinti, kad vartotojas būtų tinkamai informuotas (įspėtas) apie galimas pavojingas nepažįstamo asmens apsilankymo vartotojo namuose pasekmes, ypač jei tas nepažįstamas asmuo dirba pas vartotojo kreditorius. Aptariamose sutartyse tokių įspėjimų nebuvo. Be to, aptariamose nuostatose yra standartinės sutarties, kurią anksčiau suformulavo *Provident*, dalis, todėl dėl jų negalėjo būti deramasi atskirai (Direktyvos 93/13 3 straipsnio 2 dalis).
- 44 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėja tolesnį poveikį vartotojui, kuris nėra saistomas minėtų sutarties sąlygų, jei jos pripažįstamos nesąžiningomis, ir visų pirma tai, ar paskolos sutartis gali toliau galioti iš jos pašalinus šias sąlygas (Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis), kai paskolos sutarties sąlyga, kurioje numatomas vienintelis paskolos grąžinimo būdas, pripažįstama nesąžininga. Atrodo, kad atsakymas į šį klausimą yra neigiamas, nes, atsižvelgiant į tai, kad 6.a punktas buvo pašalintas iš šioje byloje analizuojamų paskolos sutarčių, šiose sutartyse neregamentuojama, kaip paskolos gavėjas turi grąžinti paskolą. Be to, negalima būtų daryti išvados, kad tokiu atveju paskolos gavėjas tiesiog atleidžiamas nuo prievolės grąžinti paskolos sumą, nes tai iš esmės

reikštų paskolos sutarties pakeitimą į dovanojimo sutartį, taigi visiškai kitos rūšies sutartį, kurios šalys neabejotinai neketino sudaryti.

- 45 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, vienintelis būdas palikti galioti ginčijamas paskolos sutartis, nepaisant to, kad jų 6.a punkte išdėstytos sutarties sąlygos laikomos nesąžiningomis, būtų „papildyti“ šių sutarčių turinį, leidžiant vartotojui sumokėti sutartyje numatytas sumas banko pavedimu. Vis dėlto toks sprendimas prieštarautų Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 daliai.
- 46 Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad nėra privaloma visa nesąžininga sąlyga, o ne tik jos nesąžininga dalis¹⁵, be to, teismas paprastai negali pakeisti nesąžiningos sąlygos turinio¹⁶ arba aiškinti jos taip, kad būtų pašalintas jos nesąžiningumo pobūdis¹⁷. Teismas gali pakeisti nesąžiningą sąlygą dispozityvia nacionalinės teisės nuostata tik tais atvejais, kai dėl nesąžiningos sąlygos pripažinimo negaliojančia būtų priverstas panaikinti visą sutartį ir dėl to vartotojui galėtų atsirasti tokių pasekmių, dėl kurių jis nukentėtų¹⁸.
- 47 Nagrinėjamosiose bylose tokių neigiamų pasekmių nustatyti neįmanoma, nes, pripažinus paskolos sutartis negaliojančiomis, vartotojai privalėtų gražinti tik pagrindinę paskolų sumą be palūkanų, komisinio atlyginimo, mokesčių ar kitų išlaidų. Taigi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone,

¹⁵ 2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, 64 punktas; 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, 70 ir 80 punktai.

¹⁶ 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, 69–73 punktai; 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Asbeek Brusse ir de Man Garabito*, C-488/11, 57 ir 58 punktai; 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, 77–79 punktai; 2015 m. sausio 21 d. Sprendimo *Unicaja Banco ir Caixabank*, C-482/13, C-484/13, C-485/13 ir C-487/13, 28, 31 ir 32 punktai; 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimo *Radlinger ir Radlingerová*, C 377/14, 97 ir 98 punktai; 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, 57 ir 60 punktai; 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimo *Banco Santander ir Escobedo Cortés*, C-96/16 ir C-94/17, 73 punktas; 2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-176/17, 41 punktas; 2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, 53 ir 54 punktai; 2019 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Kanyeba*, C-349/18–C-351/18, 67 punktas; 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, 59 ir 60 punktai; 2020 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Banca B.*, C-269/19, 30 ir 31 punktai; 2021 m. sausio 27 d. Sprendimo *Dexia Nederland*, C-229/19 ir C-289/19, 63 ir 64 punktai; 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, 67 ir 68 punktai; 2021 m. lapkričio 18 d. Sprendimo *A. S.A.*, C-212/20, 68 ir 69, 71 punktai.

¹⁷ 2021 m. lapkričio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *A. S.A.*, C-212/20, 79 punktas.

¹⁸ 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, 80–85 punktai; 2015 m. sausio 21 d. Sprendimo *Unicaja Banco ir Caixabank*, C-482/13, C-484/13, C-485/13 ir C-487/13, 33 punktas; 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimo *Banco Santander ir Escobedo Cortés*, C-96/16 ir C-94/17, 74 punktas; 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *OTP Bank ir OTP Faktoring*, 60 ir 61 punktai; 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Dunai*, C-118/17, 54 punktas; 2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, 56–59, 64 punktai; 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dziubak*, C-260/18, 48 ir 49, 58 ir 59 punktai; 2019 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Kanyeba*, C-349/18–C-351/18, 70 punktas; 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, 61–64 punktai; 2020 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Banca B.*, C-269/19, 32–34 punktai.

atsižvelgiant į direktyvos 6 straipsnio 1 dalį, su ZL ir KU sudarytų sutarčių 6.a punkte nurodytų sąlygų neįtraukimas į paskolos sutartį turi lemti tai, kad visos šios sutartys yra negaliojančios.

DARBINIS VERTINMAS